

Сшиток 59

Ціна 15ц. 10 за \$1.25

ДО НАБУТЯ У ВСІХ КНИГАРНЯХ

# ПІРВАНЕ ДИТЯ

Роберт

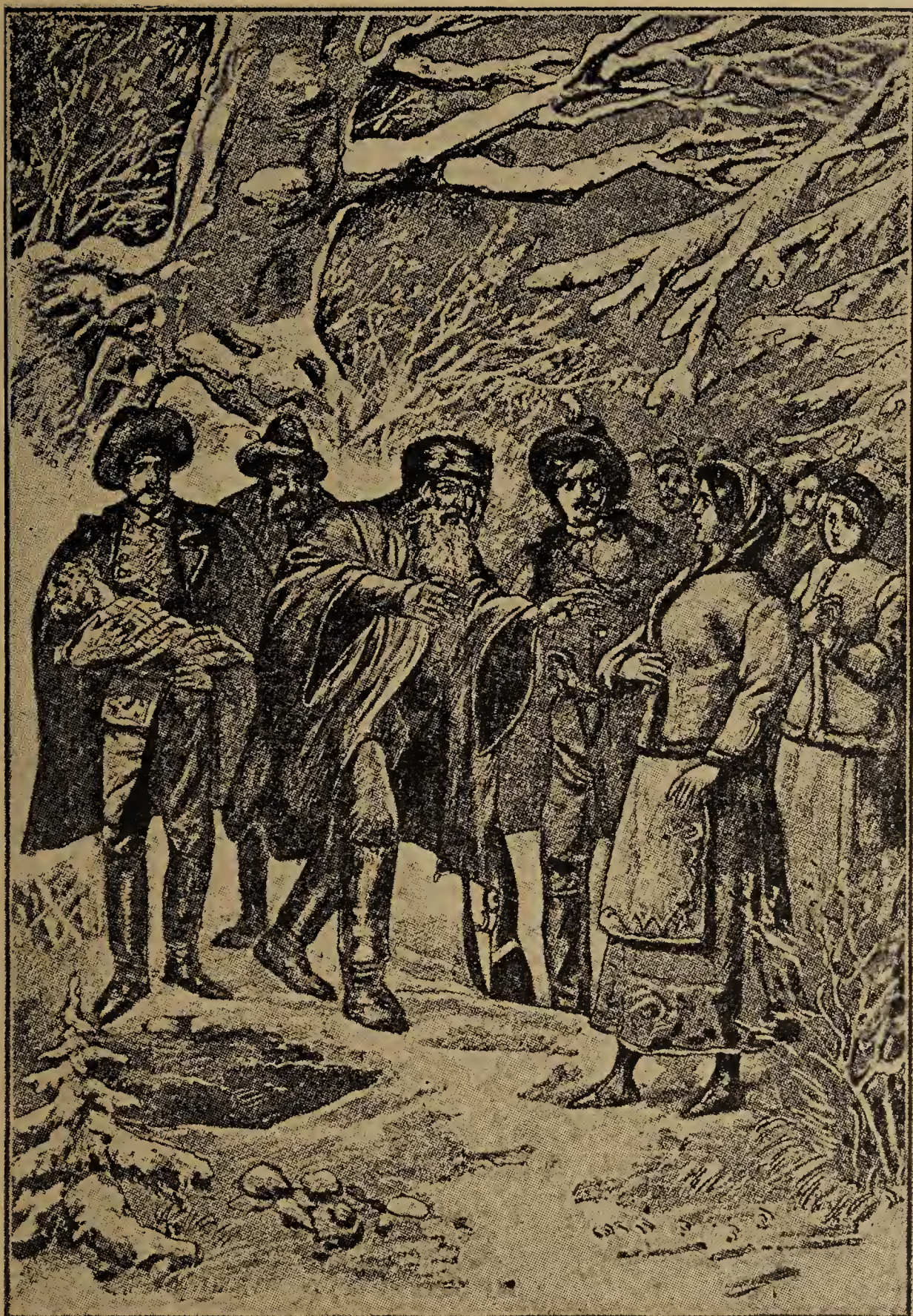
Блюм











Старий мущина підбіг напроти незнакомої.





— Ради Бога, пане лікарю, спішіть ся! Мис Меггі Гортон тяжко захоріла!

— Що стало ся? — спитав лікар. — Адже-ж не було так зле із нею!

— Вона вмирає! Лежить на землі, бліда як смерть! Мистер Гортон в розпучі. Маю повозку — їдьмо сейчас.

Лікар підійшов до слуги і, пильно глянувши на нього, спитав:

— Джек, чи ви знаєте, що є причиною хвороби панночки?

Той заперечив головою.

— Ні, пане лікарю! Нічого не знаю! Пів години тому, мистер Гортон приказав чимскорше приготувати річі до від'їзду й сказав, що в опівночі від'їдемо послішним поїздом із Прешбурга!

— Що? ... Він хоче виїхати? — кликнув Гагерс вельми счудуваний.

— Так є, пане лікарю! Се прийшло дуже нагло, але я вже привик до сього. Часто бувало, що мистер Гортон нагло рішав ся і нагло відкликував своє рішенє.

Ось я почав звязувати річі, коли се почув дзвінок із кімнати панночки. Коли я туди побіг, застав панну на підлозі. Виглядало мені, що вона була зовсім мертва, а пан приказали допомгти перенести її на ліжко. Опісля, по приказу, я поїхав сюди.

Доктор Гагерс задумав ся. Чогоб то Американець так нагло задумав виїхати? Чи може ціла та хвороба була наслідком тої постанови? Чи може прийшло до сварки між батьком а дочкою?

Здавало ся йому, що отсе прийшла для нього хвиля рішучого виступу.

— Пане лікарю! — кликнув Джек нетерпляче, принагляючи до від'їзду.

Гагерс глянув на нього і сказав:

— Не бійте ся! Нема ніякої небезпеки. Поки поїдемо, скажіть мені одно: Чи знаєте що небудь про зносини вашої панни із Гартманом?

Джек всміхнув ся.

— Так, пане лікарю, але знаю, що мистер Гортон є иншої думки про сю справу, як мис Меггі.

— Ось бачите, Джек — щоб мис Меггі повернути до здоров'я, треба переконати Гортонна, щоб був тої самої думки, що його дочка. Думаю, що до того найкраща тепер пора.

Вважайте, що вам скажу. Ось, маєте Гартманову адресу. Підчас, коли я буду збирати ся, ви поїдьте за ним та привезіть його сюди. В дома, коли вам скажу: принесіть лік — ви приведете тоді Гартмана! Чи зрозуміли мене?

— Так, пане лікарю — potwierдив Джек. — Знаю, що думаєте!

— Тим красше — сказав доктор Гагерс — спішіть живо!

В десять хвилин пізнійше Джек заїхав перед Гартманове мешканє і постукав у двері.

Гартман тільки що перед хвилею вернув домів та аж жахнувся, коли побачив Джека.

— Джек! Ради Бога... хто вас післав?

— Доктор Гагерс! — відповів — але не допитуйте довго, на долині жде повозка. Маєте їхати зі мною!

— Я маю з вами їхати?... Куди?

— До лікаря! Але живо, нема коли ждати!

Гартман вийшов за послугачем наче приголомшений. В дорозі старав ся витягнути від Джека, що стало ся і що те все мало б означати.

Однак нічого не міг допитати ся.

Доктор Гагерс вже ждав на них при брамі своєї камениці.

— Но і як? — спитав вже із далеку.

— Гаразд, пане лікарю!

— То їдьмо в ім'я Боже! — кликнув лікар, сідаючи в повозку.

Візник пігнав вперед.

Доктор був мовчаливий. Сказав Гартманови, що мис Меггі тільки зімліла та що її батько за ним післав.

— Може вдасть ся нам наш намір здійснити — додав. — Але не радійте завчасу!

От, спинила ся повозка перед готелем. Джек втворив дверцята і доктор Гагерс вискочив на хідник.

Памятайте Джек, що я вам наказав! — ще раз остеріг доктор та увійшов до готелю.



Мистер Гортон вже самий не знав, що почати: бігав по кімнаті, та що хвилі підходив до вікна.

Знова тяжко сів на крісло побіч Меггі, коли се почув через втворене вікно гуркіт заїзджаючої повозки.

Скочив, наче з'електризований, й живо підійшов вперед. Стрінув лікаря вже при сходах.

— Слава Богу, що ви приходите! — кликнув із полекшою.

Лікар подав йому руку та увійшов із ним в кімнату хворої.

Взяв дівчину за руку та послухав бите живчика, відтак похилив ся над нею й підняв одну повіку.

Меггі вже дихала, хоч ще дуже тяжко. Її очі наче мракою зайшли, а лице було смертельно бліде.

Оглянувши хору, звернув ся до Американця і сказав:

— Скажіть мені, прошу, як се стало ся. Чим то ваша дочка так знервувала ся? Але скажіть прошу зовсім отверто, пане Гортон, бо від сього все залежить! — додав поважно.

Мистер Гортон зніяковів й очі спустив в долину. Пригадав собі остережене лікаря, щоб стеріг її перед наглим зворушенєм, а тимчасом він самий викликав се нещастє. Врешті таки зовсім щиро й отверто розповів лікарєви, як прийшло до того нещастя.

Доктор Гагерс мовчки прислухував ся, відтак спитав:

— А чому то ви наважились виїхати, мистер Гортон? Що вас присилувало до так наглого рішення? Не хочу мішати ся у ваші особисті справи, але, здаєть ся мені, і ви самі бачите, що повинні бути отвертим зі мною.

Але мистер Гортон мовчав.

Що могло доктора обходити із якої причини він хотів із відси виїхати? Що сей виїзд міг мати спільного із здоровлєм його дочки?

— Ваша мовчанка потверджує мої здогади, мистер Гортон! — знова відозвав ся доктор. — Колиб инакше, ви би не зволікали із відповідю.

Мушу вам сказати всю правду, хоч вона дуже прикра. Здоровлє вашої дочки вельми загрожене. Бачите, як довго триває обезтямлене — а все залежить від того, коли прочуняє. Коли отямить ся, є надія, що виздоровіє, коли-ж ні, ні за що не ручу. В найкрасшому разі мусите

сповнити всі її бажання, бо хочби найлекший спротив може все поспувати.

Ви знаєте, о що їй ходить, пане Гортон? Наколи хочете вздоровити своє дитя, то мусите забути про свої інтереси а лиш про дочку думати. В противному разі се булоб найбільшим самолюбством, яке тяжко на вас пімстило би ся.

Кажу вам се, як лікар, якого обовязком є звернути вашу увагу на наслідки вашого поведеня. Крім сього ще остерігаю вас як приятель, що співчуває так вам, як і вашій дочці. Питаю вас отже ще раз: Чому то ваша дочка зімліла?

Мистер Гортон тяжко впав на крісло й голову звисив у низ. Зажуриив ся — дотепер ще і не догадував ся, що стан здоровля його дочки так поважно загрожений.

Мав тепер рішити ся: або дозволити на вінчанє дочки із Гартманом, або бути готовим і на смерть своєї дитини! Що-ж мав тепер почати?

Хочби їй рад був тому, не міг згодити ся на звінчанє із Гартманом, бо вже давно приобіцяв дочку другови своєму Бейкерови. А хочби і на се не зважав, то звідки міг мати запевненє, що Меггі буде щасливою із Гартманом, що був нічим й нічого не мав? Хто може заручити, що його жертва не буде безхосенною?

Із другої знова сторони — як гірко йому глядіти на то повільне завмиранє власної дитини!

Здрігнувсь на саму згадку про се й несміло глянув на приглядаючого ся йому лікаря.

Гагерс відчував, що дієть ся в його серцю і, поклавши свою руку на його рамени, сказав:

— Пане Гортон, ходить тут о здоровлє, щастє і житє вашої дитини. Чи можете ще зволікати?

Ті щирі слова поділяли на Американця. Рухом голови попросив його сісти побіч себе і розповів тоді про відносини Меггі до Гартмана і як він сьому противив ся.

Визнав також, що Меггі зовсім не вірила в його лікарське знанє та впевняла все, що він зовсім не пізнав ся на її хоробі, бо всі її терпіня є духові а не тілесні.

— Таке супрожєство не може бути щастєм для Меггі — закінчив. — Крім того, вона вже майже заручена, а її



будучий чоловік є вельми багатий та запевнить їй гарне житє та спокійну будуччину.

— Коли вам о маєтки ходить, то зовсім що иншого! — перебив лікар. — Однак мені здаєть ся, справа є зовсім відмінною! Коли своєї дочки не віддасьте за Гартмана, то і за пана Бейкера вона не вийде, бо він напевно не схоче недужої, вічно сумуючої дівчини.

Бачу ваш блуд, пане Гортон, а однак, коли ви далше...

Не скінчив, бо почув якийсь шелест — се хора ворухнулася ся на своєму ліжку.

Сейчас підійшов до неї. Але вона лиш головою звільна ворухнулася, а очі все ще мала заперті.

Гагерс кивнув на Американця і шепнув до нього:

— Мистер Гортон, приходить рішаюча хвиля. Дочка ваша вже приходить до тямки а далше її здоровле залежить зовсім від вас.

Із уст хорої дало ся чути глибоке зітхнење, а в хвилю пізнїйше Меггі втворила очі. Найперше глянула на стелю, потім підняла руку й нею потерла чоло й очі.

— Що стало ся зі мною? — шепнула й глянула на лампу. — Чому я в ліжку... в убраню?

Не діставши відповіди, замовкла й глибоко задумалася.

— Чи може то сон? — знова промовила по хвилі. — Здаєть ся, я сиділа при столі — прийшов батько...

Нараз піднялася ся й сївши на ліжку, повела очима по кімнаті.

Не доглянула обох мушин, що в хвилю пробудження в темний куток сховали ся і звідтам їй приглядали ся.

— Так, так — знова почала — батько сказав, що їдемо із відси...

Почала в голос плакати.

Раз-на-все виїхати із відси? Мій Боже! Чи вже й Ти не маєш милосердя надімною? Розлуки із ним не переживу!

Фільку! Фільку! — ридала в голос та в розпуці. — Чому ти не прийдеш мені на поміч.

Знаю, що се мені смерть принесе, бо я того не переживу!

Чому-ж батько так немилосерний та мойому щастю противить ся?



Ні! Для мене нема іншого щастя.

Мій Боже, мій Боже! Змилосерди ся надімною!

Доктор Гагерс, що стояв побіч Американця, чув, як той здригнув ся. Видно, в його серцю ще не зовсім замерло милосерде. Знаючи, що від сьої хвилі все залежить, тому підійшов до Гортоні і шепнув:

— Рішайте ся сейчас, пане Гортон! Бог ласкавий для вас... доля вашої дитини ще у ваших власних руках! Не отягайте ся — за годину вже може бути запізно!

Із лица Американця можна було вичитати внутрішню боротьбу. Але се лиш кілька хвилин трівало. Зітхнувши глибоко, Гортон випрямив ся і здавленим голосом промовив:

— Нехай так станеть ся, пане лікарю! Зроблю все, чого бажаєте від мене! Ратуйте моє дитя!

Докторови наче тягар впав із серця. Стиснув руку Американцеві і сказав:

— Перейдім у вашу кімнату! Краще буде, коли ваша дочка нас тепер не побачить, а решту оставте мені!

Мистер Гортон мовчки пішов за лікарем. Вернувши у свою кімнату, впав на крісло й закрив лице руками. Не завважив того, що також і слуга, Джек, був в кімнаті.

Але лікар його побачив: дав йому знак, після чого Джек вийшов.

Та незабаром вернув із Гартманом, а доктор Гагерс, що вийшов їм на стрічу, казав обом заждати в передній кімнаті. Самий же увійшов у спальню молодої дівчини.

Вона навіть не відвернула голови, коли почула, що втворив хтось двері. Дперва, коли лікар станув побіч ліжка та заговорив до неї, вона підняла на нього свої великі очі.

— Як маєте ся? — спитав, весело простягаючи до неї руки.

Метті поздоровила його і сказала:

— Я зімліла, пане лікарю! Я так знесилена!...

Доктор жартівливо покивав пальцем до неї, кажучи:

— Колиб ви були послушали мене й лежали в ліжку, як се я приказав вам, було би не прийшло до сього!

Молода дівчина сумно заперечила головою.



— Ні, тут зовсім инша причина! — сказала і не скінчила, немов надумуючись чи має все сказати; по часі доперва знова почала:

Скажу вам всю правду! Мій батько хотів чимскорше виїхати, а я...

— Ви противили ся тому! — доповнив Гагерс. — Але чому? Що вас тут придержує? Ви-ж сказали батькови, що я на вашій хоробі не пізнав ся, значить — вам не ходило о се, щоб я вас дальше лічив...

— Бо се і правда — ви не пізнали ся на моїй хоробі! — кликнула живо. — Я певна, що ви не знаєте, що її причиною! Мені ніякий лік не в силі допомогти!...

Одинокий тільки батько поміг би мені! Він один знає чим би міг мене вздоровити, але мимо всього не дасть свого призову на се, щоб Гарт...

Почервоніла і нескінчила, а очі спустила в долину. Не могла запанувати над своїм почуванем і в голос заридала, закривши лице руками.

Незначна усмішка пробігла по лиці лікаря. На пальцях підійшов до дверей, які тихо втворив і кивнув на Гартмана. Втягнув його у кімнату, самий же подав ся за двері а ті запер за собою.

Меггі зісунула руки з лица та мимохіть глянула до дверей.

Заглянувши Гартмана, вона широко втворила очі із великого дива.

Се хиба не було дійсністю! Се тільки сон! Се певно лиш привид тому, що все про нього думала!

— Меггі! Меггі, моя голубко!

— Дівчина схопила ся, а Гартман прибіг до неї із криком радості, а вклякнувши побіч її ліжка, почав її голубити та цілувати.

Через кілька хвилин панувала тяжка мовчанка; Меггі сперла свою голову йому на грудь, а слези безпереривно по її лицях спливали.

Нарешті підняла голову і глянула йому в очі.

— Фільку! — зойкнула. — Мій Боже, чи се дійсно на яві? Чи се правда? Ах, якже я тужила за тобою!

Потерла чоло рукою і, немов до себе, говорила:

— Мій Боже, що стало ся? Перед хвилию був тут лі-



кар, а тепер — Фільку, скажи мені, ради Бога скажи, звідки ти тут взяв ся?

Але поки ще міг відповісти, увійшов мистер Гортон в товаристві Гагерса.

Меггі схопила ся і крикнула, витягнувши обі руки йому на зустріч.

— Батеньку! Дорогенький батеньку!

Американець приголубив свою дочку, а по дрожачому лици слід було, як сильно був схвилюваний. Але зрівноважив себе і тремтячим голосом промовив:

— Тому панови — тут вказав на лікаря — маєш подякувати, Меггі! Він бо вишукав сей лік. Він, краще від мене, пізнав причину твоїх терпінь і твоя вдяка йому належить ся.

Молода дівчина із сльозами в очах витягнула руки до лікаря, а батько приступив до Гартмана і сказав, поклавши йому руку на рамени.

— Сю жертву я роблю задля своєї дочки, але і се під одним лиш услівем: Думаю, що Меггі вам мусіла сказати про се, що вона вже майже заручена. Свійому другови Бейкерови я приобіцяв, що Меггі вийде за його сина. Коли вона вже настільки прийде до себе, що подорож не буде їй шкодити, вернемо до Америки, а ви, розуміється, поїдете із нами також. Зроблю все, що тільки буде в моїй силі, щоб мойого друга вговорити, щоб відступив від згоди, яку ми спільно уложили — але не ручу, що по мойому стане.

— Мистер Бейкер певно відступить! — кликнув Гартман. — Наколи дізнається, що серце Меггі до мене належить, то хиба не буде її силував...

Американець незначно всміхнувся.

— Чи думаєте, пане Гартман, що він відступить?... Можемо надіятися, і я того бажаю задля Меггі і задля вас, але се нічого певного!

Коли Американець відвернувся, Меггі притягнула Гартмана до себе і шепнула:

— Не жури ся тим, Фільку! Наколи батько дав свій дозвіл, то вже і постараться о те, щоб мистер Бейкер відступив! Коли ми до тепер перемогли тяжчі противности, то дальше вже нема нічого неможливого. Правда

любов завсїгди виходить побїдно із найбільших трудно-  
стий.

Нараз доктор Гагерс підійшов до врадуваної дївчини.

— Но, і як, мис Гортон, чи не думаєте, що я пізнав  
ся на вашій хоробі та добрий лїк на се знайшов?

Меггі не дала йому дальше говорити, а сердечно вхо-  
пила за руку. Нї слова не сказала, але її очі potwierдили,  
що він був саме добрим лїкарем для неї.

## РОЗДІЛ CLXXIX.

### ГРІМ ІЗ ЯСНОГО НЕБА.

Ми оставили Волдінга в каварні, де він, після виходу  
Солмсберга, ще якийсь час хотїв остати. Але перед  
бистрим його оком не уйшло се, що той незнакомий, що  
так пильно їм приглядався, вийшов сейчас за Солмсбер-  
гом.

Він зараз занюхав небезпеку і приступив до вікна,  
із якого з поза фіранок міг незамітно на вулицю погля-  
нути.

Раз тільки глянувши, пізнав, що його здогад був прав-  
дивий. Той незнакомий нараз приступив до Солмсберга  
і руку поставив йому на рамени.

— За щоб то Солмсберга арештовано?

По хвилі подумав, що не час тепер на здогади та що  
найвищий час подумати про власну шкіру.

Живо вхопив палицю і капелюх і вийшов бічними  
дверми.

— Тому Солмсбергови нема що довіряти! — воркнув,  
вибігаючи на вулицю. — Він облудний, нещирий! Але я  
досить осторожний, щоб на його приязнє спускати ся!

Всміхнув ся злобно і пігнав дальше та не в напрямі  
до свого мешканя, але в противну сторону, щоб не по-  
пасти в руки поліції, коли-б за ним поспішила.

Старав ся тільки, щоб себе вратувати, не думаючи  
зовсім про Солмсберга.



Пощастило йому. Перед брамою міста стрінув якийсь порожній віз, а згодившись із візником, сів і опустив Прешбург.

Нарочно не виїхав залізницею, вважаючи, що возом безпечнійше. На щастє мав ще троха гроший при собі, щоб бодай перші видатки покрити.

Хоч Солмсбергови не вірив, а в останніх часах відносини між ними навіть досить напружили ся, то однак зразу було йому якось досить немило, а то навіть прикро самому в світ вибирати ся.

Не знав, куди саме звернути ся, але подумав, що найбезпечнійше буде таки у великому місті, де згубить ся серед натовпу людей і тому рішив вибрати ся до Відня.

Не було се легко, бо вже троха забув про своє ремесло а на новому місці тим більше ще чув ся непевним.

— Встидай ся, Волдінг! — немов дорікав собі. — Чому то з тебе такий боягуз зробив ся?

Почав вмавляти в себе відвагу, та на велике своє негодованє побачив, що й убранє його було зношене, хоч слід було на ньому колишню претенсіональність, а се тим більше звертало підозріне на нього.

Свідомість того відобрала йому самовпевненє та відвагу із якою він завсїгди втискав ся поміж богачів.

З'єднавши собі увагу вибраних жертв, він, як один із перворядних обманців, вмів якнайбільше користи із того для себе витягнути. Але тепер крутив ся вже кілька днів і нічого не міг для себе підобрати. Почав вже тратити відвагу і тремтів на згадку про нужду, яка його чекала.

Продавав ціннійші річі, як: годинник, перстені, і де-що другого, та прсїдав ті гроші, що за них діставав. Дуже журился, що прийдесть ся далше робити.

З часописий дізнав ся, що Солмсберг не лиш самий попав у вязницю, але і його ще зрадив. То-ж треба було осторожно поводити ся.

Почав вже потроха голодувати, а се ще більше його пригноблювало. Похудїв так, що убранє вже звисало. Коли глянув в зеркало — а се часто трафляло ся, бо хоч був вже старцуном, то однак все ще багато думав про себе — сумно потрясав головою і таки добре журился.

Одного разу мав нагоду прислужити ся одній вдові, а вона так подобала собі його поведене, що до своєї хати запросила.

Волдінга не треба було два рази до сього припрошувати, а другого дня вже знав, що його нова знайома є вдовоцею по вельми багатому різнику.

Він міркував: Може се Бог самий таке щастє йому зсилає і то в хвилину найбільшої біди. Зареготав ся на згадку про се, що мігби стати чоловіком товстої різнички та в неділю по Пратері проходжувати ся із нею. Але все таки ліпше стара, як з голоду примирати. Колиб ще вдало ся намовити її, щоб продала своє підприємство та жити згодила ся з процентів та готівки, то оплатилоб ся і не на одно глядіти через пальці.

І ось: одної днини вистроїв ся як лиш міг, щоб принагіднійше виглядати, і пішов до своєї вибраної.

Округле, товсте лице добрячої жєнщини блиснуло радістю, коли побачила Волдінга так прибраного. Вважала його великим паном й прийняла його, як лиш могла найприхильнійше.

Волдінга аж в горлі задусило, коли увійшов до її сальону, так сильно там воняло камфорою та нафталіною. За те, коли глянув на стіл, зложений всячиною, забув про все а слина так і напливала до уст на самий вид крихкої шинки та принадно уложеної мішанини.

Міг вже раз від довшого часу до сита наїсти ся.

Сїв вигідно на мягкій, гачкованими покривцями застеленій канапі та почував ся наче у Бога за дверма. Що правда, вид самої хазяйки троха ділав йому на нерви, але користи, які міг мати із того знакомства, наказували йому не на одно не звертати уваги.

Їда знаменито смакувала йому а гостинна хазяйка аж сіяла із радости. Гість сей видавав ся їй вельми панськовитим, за кожним разом звертав ся до неї „пані добродійко” а се дуже скоботало її уха.

А як гарно він їв... Мала для нього велику пошану, а коли ще в часі розмови згадав про свої посілости на Угорщині, то вже прямо не знала, що почати.

Який же він був ввічливий для неї, як споглядав на неї!... Прямо багрянець один за другим заливав їй лице, оскільки і так червоне її лице на се позволяло і вона



встидливо за кожним разом спускала очі в долину. Чейже не можна знати...

Ах, коби то її знакоми про се знали!...

Волдінг прикусував уста, щоб не зрадити себе усмішкою, яка мимоволі сунулась йому на уста.

В часі розмови сказав, що у Відни остає тільки ради приємности, а однак почуваєть ся дуже самотнім, бо майже нікого тут не знає.

Товстопуза різничка глянула на нього мноважливим поглядом і так сердечно припрошувала його частійше заходити, що він мусів приобіщати вскорі знова навідати ся.

Відходячи бувби дуже радо забрав зі собою все те, чого не міг з'їсти, але се не годило ся так великому панови робити.

Коли, прашаючись, поцілував в руку свою добродійку, вона так сердечно здавила його руку, що він мало не крикнув із болю.

Щасливий вертав домів і в думці представляв вже себе богатим чоловіком. Тепер лиш ходило йому о се, щоб справу зручно взяти в руки та удержати її в тій вірі, що він дійсно має посілости на Угорщині.

Чимскорше хотів довести до вінчання; після того його будучність булаб зовсім забезпечена. Коли-ж колись спитає про ті посілости, то скаже, що згоріли — думав, всміхаючись самий до себе.

Повний жолудок додавав йому відваги та охоти до діланя. Духом буяв по висотах.

Другої днини пішов знова до пані Гелтлайн — так звала ся його вибрана — але аж здрігнув ся, побачивши її.

Вийшла напроти із заковченими рукавами і доперва мусіла обмити руки, щоб із ним звитати ся.

Але він вдавав, що дуже то цікавить ся нею, поцілував її в руки і чинив ся вельми ввічливим.

Пані Гелтлайн дуже раділа із тих відвідин, і, скинувши запуску, повела його у свою власну кімнату.

Посадила його на витертій цератовій канапі і в часі розмови показала портрет небіщика чоловіка, що був так так добрим чоловіком, що аж на руках її носив.

Він поглянув на той портрет із вдаваним зворушенем, а очі небіщика, здавало ся, говорили до нього:

„Ти заволоко, хочеш обманити мою стару та пропутати мої тяжко запрацьовані гроші!”

В часі розмови дізнав ся також, що небіщик Гелтлайн любив часами забагато напиту ся а тоді для своєї старої не дуже то чутливим ставав. Із межі слів дослухав ся, що вона досить рівнодушно поставила ся до його смерти та що жалоба по небіщику не так то щирою була. Навіть слези, які бачив в її очах, коли про се говорила, не переконували його ні в чому.

Волдінг аж свобіднійше відітхнув, коли вона перестала говорити про свого небіщика. Тоді самий почав зітхати та очима до неї завертати та знова почав нарікати на свою самотинність.

Пані Гелтлайн значучо глянула на нього. Їй дуже подобало ся, що так багатий чоловік та ще з такою огладою до неї наближав ся. А вже незмірно щасливою вважала себе, коли він взяв її за обі руки, та впевняв її, що самий бажав би бути на місці небіщика.

Почала йому висказувати все, що їй долягало на серцю, а він слухав її жалісних скарг із напруженою увагою та вдаваним зацікавленем.

— Ах, ви того і не знаєте, пане Байтін — під таким назовом він представив ся вдові — скільки то прикрий має чоловік в бізнесі, особливо коли його провадить самотна жінчина....

Я-б радо все попродала, але бачите, я так привикла до того діла, що хиба розхорілаб ся без нього.

— Ваша правда, пані добродійко! — potwierдив Волдінг. — Ви ще за молоді, щоб йти цілком на спочинок! Інша річ, колиб ви ще вдруге схотіли віддати ся! Тоді малиб свою хату, хазяйство і чоловіка, з яким моглиб вибрати ся в подорож та до схочу забавити ся. Се булоб зовсім що іншого!

— Ах, так — зітхнула й сердечно на нього поглянула — колиб я віддала ся, тоді...

Волдінг подумав, що саме добра нагода для нього і сказав:

— Думаю, пані чимало мають женихів, чи не так?

— А вже-ж! Кожного дня моглаб вийти за іншого, колиб лиш хотіла. Але се поважна справа, то треба добре поперед роздумати, щоб не впасти в яке нещасте!



— Правда ваша, пані добродійко! Осторожність не пошкодить — потвердив Волдінг. — Треба найперше пізнати чоловіка, з яким зв'язуєтесь на ціле життя! Я, наприклад, так вам із цілого серця добра та щастя бажаю, але, я чужиниця, бою ся навіть наблизити до вас. Хочу, щоб ви мене, пані, найперше пізнали і могли мені довіряти...

— О, пане Байтін!...

— Бачите, пані, я багатий і на гроші не потребую зважати. Мені ходить лиш о прикмети серця і духа, які є підставою щасливого подружжя!

Тут замовк і допитливо глянув на спаленіле її лице.

— О Боже, пане Байтін! Адже-ж я зовсім проста собі жінка, а ви такий елегант. Що-ж би ви почали зі мною? — зойкнула, чимало тим зажурена, але рівночасно із її очий була радість та вдоволене.

— Се якраз, що я люблю! — сказав старий брехун. — Жінки хочу для себе, після вибору мого серця — о світ не дбаю. Я жив довго між людьми у світі, але доперва тут, у вас пані, я знайшов те, чого шукав!

Ви є жінкою, що буде мене розуміла. Маєте шляхотне серце — се вам зараз із очий пізнати. О, колиб я мав стільки відваги, щоб о вас старати ся, як щасливим я почував би себе тоді!

Чи буду міг частійше приходити, щоб ви могли мене пізнати? Я сподію ся, опісля ви оцінилиб і полюбили би мене.

Пані Гелтлайн впевнилася його, що їй буде дуже мило, коли він лиш прийде. Прямо одурманіла зі щастя. Просила його, щоб як найчастійше приходив і бажала, щоб її знакомі чим скорше про се дізналися.

Як же завидувати муть їй того щастя!...

В думці укладала собі чудесні пляни на будуче а сим щастем так раділа, що й забула подати йому щось до їдженя.

Волдінг був голодний, аж в животі гуркотіло, а тут мусів милими словами їй вгоджати та очима її ласкати.

Для нього були се пекольні муки, але мусів вдавати закоханого. Голодний і домів пішов.

По його відході пані Гелтлайн прямо не знала, що робити із радости та щастя. Розманіжилась мов молоде дівча.

Підійшла до зеркала й почала приглядати ся своїй красі.

Другої днини, приготовляючись на його прийняте, почала прибиратись та підмальовувати. Хоч вже 45 літ мала, то однак її серце товкло ся так живо та напрасно, як у тої 18-літної дівчинки, що на перший бал збирається.

Приготовила знамениту вечеру а його прибуття прямо не могла діждати ся.

Волдінг, прийшовши, сейчас доглянув богате заставлений стіл, а се йому ще веселости додало.

Їв та пив за десятьох, не забуваючи при сьому і на любовці. Розказував своїй вибраній про тугу свого серця та про велику любов і рішивсь цілу справу сього вечера довести до кінця.

Хотів чимкорше усталити день вінчання, щоб вже раз перестати голодувати. Наповнивши свій жолудок пішов приступом до серця пані Гелтлайн, а щасте йому посприятло.

Після коротких освідчин, розманіжена вдовичка сказала остаточно своє „так” та „амінь”.

Волдінг врадуваний обіймив її та поцілував в уста

Славно! Діпняв своєї ціли і вся його журба та недовідки враз скінчать ся!

— Одно лиш усліве мушу тобі поставити, коханий Дайберте! — сказала радістю сіяюча наречена. — Тут, недалеко із відси, маю брата і його хотілаб я про все звідомити, бо без його призову я не хотіла би ні заручуватись, ні вінчати ся. Він є столярем і дуже порядним чоловіком!

Волдінг скривив ся.

То сей столяр мав би рішати про його долю?!...

Але що-ж мав робити? Мусів надробляти гумором, вдаючи, що будучим шурином дуже радіє.

Пані Гелтлайн обіцяла, що таки зараз ще напише до брата і вона певна, що він зможе впорати ся, щоб за кілька днів прибути вже до Відня.

Волдінг сим зажурился.

Може безсторонний погляд брата буде бистрійший від засліплених любовцями очий жінки, яку остаточно і не тяжко було обманити.

Се могло ще досить погано для нього скінчити ся!



В три дні пізнійше вельми радїючи повідомила його наречена, що брат заповів свій приїзд на слїдуючий день.

Волдінг прибрав ся як лиш міг, щоб тільки приподобати ся будучому шуринові.

За останні ще гроші позичив собі порядне убранє та пішов, щоб братови своєї нареченої представити ся.

І панї Гелтлайн зраджувала великий несупокій. Вона багато покладала ся на рішенє брата, тимбільше, що він був одиноким найблизшим її свояком, до якого мала ще довіре.

— — — — —  
— — — — —

Вона представляла собі, які то великі очі зробить її брат, коли вона представить йому пана Байтіна, як свого нареченого.

„Нї, Густо, я вже не думав, що таке щастє може тебе стрїнути!“ — вона духом прочувала такі його слова і радїла із того.

Вона так дуже радїла прибутєм брата і так була своїми думками занята, що навіть не доглянула незвичайного розсїяня свого нареченого.

Товсте її лице сіяло із радости. Се-ж бо після так довгих терпінь прийшла радісна днина!...

Якже инакше тепер уложить ся жите для неї! Як лиш спродасть підприємство, справить весїле й пічне ся для неї нове жите.

Нарешті зачула на сходах хід свого брата й підбігла йому на зустріч.

— Карле! Мій дорогий братчику! — кликнула із радости, кидаючись йому в обійми. — Якже я радїю, що ти прибув!

— Що-ж ти вирабляєш якісь дурниці, дорога Густо! — з усмішкою промовив прибуваючий. — Бачу, ти ще бавиш ся в любов, моя стара, а із нас ніхто і не прочував того!

Раджу тобі однак, дорога моя, щоб сим разом вибрала що крашїого, бо небіщик, нехай там його Бог за се не скарає, не дав тобі раюваня на землі!

Панї Гелтлайн силою видерла ся із його обіймів та потягнула за собою до кімнати.

— Отсе, мій коханий Карле, є пан Байтін, мій наречений! — представляла Волдінга.

Волдінг поблід й жахливо подав ся взад. Чесний столяр, видно, також попав не влад, бо кликнув:

— Що до чорта! Та се той клятий Волдінг, що перед роком обікрав мене в Монахії та пропав без сліду!

Густо! — звернув ся до сестри — і за того шубравця ти хочеш віддати ся?

## РОЗДІЛ CLXXX.

### БЕЗНАДІЙНА БУДУЧНІСТЬ.

Мистер Гортон поїхав у місто дечого купити, а Меггі остала в готелю, бо на дворі було якось непривітливо.

Нараз постукано в двері і на візване дівчини Гартман увійшов в кімнату.

Меггі, зрадівши, кинула ся йому на шию і жура десь то в одну мить пропала.

— Кохана моя! — кликнув Гартман, весело. — Як се добре, що тебе саму застаю! Я вже давно хотів так на самоті поговорити з тобою а дотепер се було неможливе! Вибачай, що тепер, в часі неприсутності твого батька, я сюди прийшов!

Меггі сіла побіч свого нареченого при вікні, і, по-важно дивлячись на свого нареченого, сказала:

— Незабаром виїжджаємо із відси Фільку і я незмірно тим радію, бо мушу тобі признати ся, що я вже таки почала тужити за вітчиною. А ще більш щасливою почуваю себе, що і ти їдеш із нами, та що від тепер вже не розлучимо ся!

Гартманове лице посумніло.

— Меггі — сказав він схвильований — ти так добра для мене! Часами здаєть ся мені, що се зовсім незаслужене щастє мене стрічає!

— Тепер бачу, що твій батько не дуже то помиляєть ся, коли противить ся нашій злуці! Бач, я бідний, наче та



церковна миш та нічого більш понад кохаюче, вірне серце. я не в силі тобі дати! Ти же є дочкою мільйонера, Меггі... і се так сильно пригноблює мене!

Молода Американочка поважно глянула йому в лице та з докором сказала:

— Фільку, що то за сумніви? Адже-ж ти знаєш, що мені лиш о чисту любов ходить, а тепер я-б не заміняла тебе за ніякі скарби світа!

Зітхнула і знова казала:

— О, мій найдорозший! Чого-ж ти на мене і на себе безпотрібно смуток наводиш! Чи хіба не знаєш скільки я і батько разом тобі завинили?

На що-ж би мойому батькови придав ся весь маєток, колиб одиноке дитя своє втратив? Ти мене вратував, і йому задержав при життю сей найбільший його скарб на світі! А тепер спускаєш голову і жалієш над тим, що ти не багатий! О, Фільку, чому такими думками сум хочеш навести на мене? Приобіцяй, що вже більш ніколи не будеш згадувати про се !

Гартман глибоко зітхнув, коли однак глянув в її слезами залиті очі, не міг вже довше оперти ся а цілуючи її руки, шепотів:

— Так, дорога моя! Обіцяю тобі ніколи не скаржити ся на своє убожество. Бачу тепер, що я багатий, незмірно багатий! Ти, кохана моя, ти є моїм найбільшим скарбом на світі!

Його лице промінями засіяло і зникли хмаринки суму з його чола.

Вони ще так много мали розказувати собі і так живо були заняті розмовою, що навіть не чули батькового повороту.

Доперва коли мистер Гортон станув на порозі, обоє жахнули ся.

Американець, видно було, не був вдоволений із відвідин молодого чоловіка у своєї дочки, коли однак поглянув в щасливе лице дочки, вся його нехіть пропала.

Приступив до Гартмана й поздоровив його сердечнійше, як звичайно.

Він же сів побіч них та в трійку розмавляли про скорий від'їзд та поворот до вітчизни.

— Я радби ще дістати вістку від Блюма! — сказав Гартман. — Але невідомо коли її дістану а що Меггі так сильно тужить за рідним краєм, то красше буде, коли із виїздом не будемо зволікати!

Поглянуv на Американця, що рівночасно із ним на Меггі задивив ся.

Як вона змінила ся в сих кількох днях — думав старий — а що сталоб ся із нею, колиб я не послухав був ради доктора Гагерса!

— О, яка-ж я щаслива! — кликнула Меггі, присуваючись до нареченого.

Мистер Гортон троха посумнів.

— Маю надію, що справа з мистром Бейкером уложить ся так, що всі будемо вдоволені! — сказав він, звертаючись до Гартмана. — А пригадую вам, що я згодив ся на ваше подруже під услівем, що мистер Бейкер звільнить мене від слова, яке я йому дав щодо злуки Меггі із його сином.

— О, мистер Бейкер не буде мав нічого проти того, коли дізнаеть ся, що я лиш із моїм Фільком можу бути щасливою — кликнула Меггі впевнено. — Як би не було, а Гаррі Бейкер таки не був би чоловіком для мене і ми ніколи не булиб у згоді! Він такий впертий та безвзглядний! Старий Бейкер напевно не буде вpirати ся! Та ми, батенько, вже дамо собі раду із ним!

Послідній вечір в Прешбурзі перебули в товаристві доктора Гагерса, що молодій парі зложив бажання щасливого поводження. Пращаючись, радів незмірно та, ввічливо всміхаючись, казав:

— Се мій найбільший тріумф в лікарській штуці та одиноке в своєму роді вилічене недужої! Дальшу опіку над нею відступаю панови Гартманови а вірю, що хора на сьому добре вийде і незабаром зовсім виздоровіє!

Всі весело сміяли ся а старий Гортон сердечно стиснув руку лікаря, якому стільки много завдячував.

Другого дня вони втрійку вибрали ся до Америки.

Гартман був сильно схвильований. Очевидно, йому було тяжко оставляти вітчину, куди не знати чи ще коли поверне.

— — — — —



Їхня подорож пройшла щасливо та спокійно, за винятком хиба одної морської бурі, що однак пройшла не зробивши великого знищення.

Коли висіли на беріг в Нью Йорку і Гартман вперше вступив на чужу землю, він глянув на свою кохану а його погляд наче говорив:

„Твоя вітчизна від тепер є також моєю! На все вже остану з тобою, бо лиш з тобою можу щастя зазнати!”

В Шікаго, де мистер Гортон мав свою фабрику і стало замешкував, урядники фабрики і робітники прийняли їх дуже радісно.

Старий Американець почував себе щасливим, що остаточно був вже в дома та після тої подорожі прийшов до переконання, що в світі гарно, але в дома таки найкраще.

Для Гартмана втвирав ся инший, зовсім незнаний йому світ. Коли його мистер Гортон обводив по фабриці, що до нього та спільника Бейкера належала, Гартман вельми чудував ся, бо так великих підприємств ніколи ще не бачив. Тоді доперва пізнав як багатим є мистер Гортон і зовсім не брав йому за зле того, що здержував ся із признанєм своєї дочки йому. Бо і що-ж міг їй дати в заміну, коли вона в такому багатстві та роскошах зросла?!...

Меггі добачила ту хмаринку на його чолі та відчула, що се непевність що до будучности та страх що до висліді розмови між її батьком та Бейкером були того причиною.

Старий Бейкер вже рідко заходив до фабрики, де заступав його син Гаррі.

Вийхав на кілька днів із Шікаго і тому ні Гортон, ні його дочка ще не бачили ся із ним. За те із тим більшою нетерплячкою вижидали його.

Зараз другої днини після приїзду, Гортон рішив ся відвідати старого приятеля в його віллі і там цілу ту прикру справу поладнати.

Старий друзяка приймив його вельми сердечно і розпитував про всі подробиці подорожі.

Остаточно мистер Гортон звернув балачку на Меггі та розказував про все, що прийшлося їм перебути, далше згадав про хворобу та лічене у Прешбургу.

— І се, мій друже — попри те, що я таки хотів з тобою бачитись — є головною причиною моїх сьогоднішніх відвідин! — додав, тяжко зітхнувши. — Щиро і отверто розкажу тобі все, що стало ся, а піймеш, що мені тепер лиш о житє та щастє моєї дитини ходить. Я певний того, що Меггі не буде щасливою, коли не піде за покликом свого серця, а після уложеної згоди вийде за твого сина!

Я вірю, що й ти не схочеш, щоб я змушував її до того супружества а для твого сина також буде красше, коли звільнить її від даного слова, замість, брати її без щирої любови!

Холодне лице Бейкера задрожало а його око допитливо спочало на лиці свого спільника.

— Гм, гм — воркнув нерадо, погладжуючи свою бороду — се дуже немила історія. коханий Гортоне! Я числив, що тепер вже напевно відбудуть ся заручини молодї пари і остаточно також із підприємством дійдемо до ладу.

— Але-ж Бейкер, ти хиба розумієш, що ся справа залежить виключно від згоди наших дітей! Коли-б Меггі вернула була із незміненим серцем, я радо бувби їх поблагословив а признати мушу, що се булоб мені більше по нутру, чим получене Меггі із тим убогим Німцем! Але помимо моєї волї, мушу пристати на її бажанє, бо передовсім о її власне щастє мені ходить! Бачу вже тепер, що не все можна мати так, як того бажаєть ся!

Не легко прийшло мені відступити від попередних моїх намірів, але я бачив, що від того рішеня залежить здоровлє і щастє моєї дитини .

Маю надїю, мій старий друже, що признаєш конечність мойого поведєня, коли спокійно над тим подумаєш! Поговори про се із Гаррім та подай мені до відома про своє рішенє.

Наразі вважаю, що мене ще вяже данє слово, але думаю, що самий признаєш, що силуване супружество не принеслоби благословєня!

Та, видно було, мистер Бейкер був зовсім иншої думки, а стиск його руки анї в части не був так сердечний, як при стрічі.



Після Гортонового виходу, старий Бейкер почав вга-  
няти по кімнаті.

— Того ще потреба було! — воркотів самий до себе.  
— Гаррі такий легкодушний хлопчище, і стільки гроший  
протрачує, що того мені аж за много. Колиб оженив ся  
із Меггі вона-б його здорово взяла під свій ходак, а того  
йому саме й треба. Тяжко відповіднійшої жінки для нього  
знайти!

— Вперто буду стояв при нашій угоді та не звільню  
Гортонна від даного мені слова! — додав рішучим голо-  
сом. — Булоб се дурнотою із моєї сторони, колиб я хо-  
тів відступити. Тут ходить о сина і я-б був останнім  
бовваном, колиб не зважав на власну користь у тому.

Коли мистер Гортон вернув домів, вибігла напроти  
Меггі. Аж дух їй заперло в грудях із хвилювання, але тіль-  
ки раз глянувши в сумне батькове лице, знала, що спра-  
ва пішла не по їхній думці.

— Се тверда голова, той Бейкер! — воркнув Гортон з  
гнівом. — Я прочував, що він не схоче уступити і мене  
від слова не звільнить. Але не беру йому того за зле, що  
не хоче добровільно випустити так доброї нагоди для  
свогого сина! — додав півголосом.

Меггі тремтяча й збіліла приступила до свогого бать-  
ка.

— Мій Боже, чи задля Бейкерової впертости я маю  
ціле жите бути нещасливою? — зойкнула з болю. --  
Чейже він не може мене присилувати до супружества без  
любоби! Нехай він остаточно робить, що самий хоче, а я  
свогого Філька таки не оставлю!

Мистер Гортон зітхнув глибоко, а Меггі звернула ся  
до Гартмана, що тою вісткою зажурился. Він зовсім не  
сумнівав оя в те, що їх ще велика боротьба чекає.

Другої днини вернув також Гаррі Бейкер і зараз та-  
ки відвідав старого Гортонна.

Так Меггі, як і Гартман, були тоді в дома, а Меггі аж  
задрожала на вид молодого чоловіка, якого вперве, після  
так довгого часу, побачила. Змінив ся не до пізнання а так  
свіже давнійше його лице, було бліде та знищене. Його

очі світили непривітливим вогнем, а цілий його вигляд був немилий та якось відпихаючий.

Гаррі підійшов до Меггі та поводився так, немов би вже був її нареченим.

В кілька днів пізніше мистер Гортон знова поїхав до старого Бейкера, щоб від нього дечого дізнати ся.

Мистер Бейкер приймив його досить холодно і спитав про Меггі.

— Дивує мене, що дотепер ти ще не потрудився, щоб дочки своєї сюди привести, Гортон. Гаррі прямо у захваті, а думаю, час би вже наших молодих заручити.

Гортон із жахом глянув на свого співаника.

— Але-ж я тобі вже говорив про се, що Меггі буде нещасливою коли не вийде за Гартмана. Кохає його понад власне жите! А хиба не можеш жадати від мене, щоб я силою своє дитя на власну думку наводив. Будь же розгажний, старий друже! З цього нам не буде добра, коли тих двоє кохаючихся силою розлучимо!

Мистер Бейкер із повагою випрямився і холодно сказав:

— Що мене той Німець обходить? У мене на оці лиш щастє мого сина! Перед своїм від'їздом ти словом мене запевнив, що свою дочку ти призначив Гаррому, та вважаєш, що наші діти належуть одно другому!

Тепер же вертаєш із якимсь незнаним заволокою, котрому й дитя своє хочеш повірити, та жадаєш, щоб Гаррі відступив тому голодранцеві першєнство!

Не дивуйся, Гортоне, що я обурений і не бери мені за зле, що не думаю від свого відступити!

Гортон став неспокійний.

— Знаю, що тобі лиш о посаг ходить! — кликнув він з гнівом. — Адже-ж чимало тут вродливих і молодих дівчат, а Гаррі, остаточно, не так то уже залюблений в моїй дочці! Бачу, се звичайний тільки бізнес із твоєї сторони!

Бейкер дуже то образився. Випрямився поважно і старого свого друга змірив гнівливим поглядом.

— Думай собі, що хочеш! — відпер холодно. — Я остаю при своєму, а тебе прошу полагодити всякі формальности.



Гортон встав. Він весь трясся зі злости і хрипливим голосом кликнув:

— Побачимо, хто на своїому поставить! Тепер на таку злуку я не позволю! Прийди до розуму і добре роздумай!

Схвильований до глибини душі Гортон вернув домів, а коли Меггі дізналася про нього, що Бейкер ніяк не хоче від свого відступити, вона тяжко заридала...

Колиб мистер Гортон не був так переймився журбою про будуччину дочки, бувби доглянув, що в його фабриці панував великий несупокій та заколот. Доперва в день виплати побачив, що його робітники збиралися гуртками. Стрінувши одного із урядників, спитав яка цьому причина.

— Люди невдоволені — відпер той — хочуть підвижки платні та грозять страйком. Ще сьогодні дізнаємося про їхні домагання.

Очі Гортонів блиснули вогнем. Він не був чоловіком, що дав би із себе щонебудь силою видусити. Пішов у свою канцелярію і ждав того, що мало прийти.

Гаррі, син його спільника, в останніх часах працював більш дбайливо для підприємства, чим дотепер і тим способом, здається, хотів перемогти непорозуміння між обома старими спільниками. Він зараз увійшов в Гортонівське бюро і розповів йому про несупокій, що настав між робітниками.

Дався чути стук у двері а за хвилину на порозі стало п'ятьох представників, вибраних загалом робітників.

Гортон хмарно глянув на них і спитав чого бажають.

Їхній провідник короткими словами представив сумне положення робітників, тяжку їхню працю, а мале винагородження, що їм не виставало навіть на найважливіші потреби життя.

Коли скінчив, мистер Гортон через хвилину мовчки вдивлявся вперед себе, відтак рішучо і поважно сказав:

— Не можу сповнити ваших домагань, бо не вважаю їх оправданими.

Перед шести місяцями, я самий, із власної волі, підвищив вам платню, а се все, що я міг для вас вчинити! Ніщо більше не є в моїй силі вчинити, а й се, остаточно,

ні на що не придало б ся, бо в короткому часі ви знова прийшли би із новими домаганнями.

Йдїть та скажіть товарищам вашим, що на ваші домагання не годжу ся!

Робітники відійшли, а мистер Гортон заложив руки на плечі і задуманий ходив по кімнаті, зовсім не зважаючи на те, що Гаррі був ще в його бюрі.

Коли по часі вернув домів, Меггі схвильована вибігла йому напроти і сказала, що робітники відійшли із гнівом та затиснені кулаки підносили до вікон мешканя.

— Нехай же будуть осторожні! — воркнув Гортон із гнівом. — Що раз то нові домагання ставлять — самі вже не знають, чого хочуть!

— — — — —

В понеділок рано хоч робітники прийшли в звичайну пору, однак остали на подвірю і знова вислали своїх заступників із запитом до управителя фабрики, чи їхні жадання прийнято.

Коли Гортон дав противну відповідь, вони освідчили, що дальше не будуть робити.

Положенє було прикре і Гортон ні про що друге і не думав.

Тільки, що приймили більші замовлення, які мали викінчити в можливо найскоршому часі, а тут прийшов страйк робітників, зовсім не в пору, і міг спричинити великі втрати.

Старали ся дістати нових робітників, але надармо.

Машини стояли бездільно.

Фабрику муїли заперти.

Справа супружества Меггі зійшла на друге місце.

Бачивши захмарене чоло батькове Меггі не важила ся пригадувати своєї справи.

В тих тяжких часах Гартман був Гортонowi у великій пригоді.

Він всім цікавив ся спокійно вислухував скарг старого і самий не раз дещо радив, хоч незначно й осторожно ставав по стороні робітників.

Розвідав добре про платню робітників та пізнав, що, в порівнаню до їхньої праці, була дуже низькою. Тому



— старався переконати будучого тестя, що жадання робітників є зовсім оправдані.

Та Американець вперто стояв при своєму і Гартман не міг його намовити до уступок.

Страйк продовжався.

Кожного дня робітники проходили довгими рядами попри фабрику і в голос вигукували проклони на багатих властителів.

Для Гортон був се вельми прикрий час. За те його спільник, старий Бейкер, нічим не журился, а однак, подібно як Гортон, був противний жаданням робітників.

Одної днини, коли Гортон не була в дома, Меггі побачила наближаючийся похід робітників, яких ряди збільшили товариші із других фабрик.

Вона жахнулася і кликнула Гартмана. В поставі робітників було щось грізного.

— Ах, коби хоч батько уступили їм! Я би дуже хотіла, щоб те все по доброму закінчити, тимбільше що й ти кажеш, що їхні домагання є справедливі.

Добачила, що і Гартман із кожним днем ставав сумніший та задумливий та перед нею тільки надрабляв штучною веселістю, щоб із своєю журою не зрадити ся.

В задумі і не доглянула, що вже зовсім стемніло і не думала навіть про се, що сама, із кількома лиш слугами остала в дома.

Коли-б була глянула в долину, у садок, була-б завважила ховаючі ся поза деревами темні постаті, що підкрадали ся під хату, а тоді знова пропадали на бічних стежках.

Забула позвонити, щоб їй подали світло, а думала лиш про будучність, потішаючи себе надією, що їхня любов чейже колись мусить побідити і все на доброму скінчить ся.

Нараз схопилась із місця — почула побіч себе як щось тріщало. Відвернула ся й побачила, що покій повний диму.

— Що-б се було? — подумала й кинулась до дверей, які застала замкнені. Потягнула за дзвінок, але той не відозвався...

Серце зі страху перестало ковтати.

— Що мало би се означати? Чому ніхто не приходить? Чи вона сама остала?

Дим із кожною хвилиною збільшав ся і наповняв кімнату. Обняло її страшне прочуте — в дома счинив ся вогонь!

Із її уст вихопив ся жахливий крик. Батько ще не вернув, Гартмана також не було в дома.

Була сама — ні звідки не могла ждати помочі. Прибігла до вікна, й почала кликати помочі.

Нараз почула під вікном голосний, злобний сміх. Із жаху крикнула:

— Всемогучий Боже! Чи се робітники вогонь підложили? ... Помочі! Ратуйте!...

## РОЗДІЛ CLXXXI.

### НА ВІКИ ПОЛУЧЕНІ.

Новоженці, Блюм та Ільона, наближали ся до обозу циганів. Але поки ще вийшли із ліса, Блюм пригорнув свою жіночку до серця та горячо поцілував її.

— Ти вже моя на віки! — шепотів зворушеним голосом. — Задля мене ти відказалась богацтва та роскоший і того я тобі ніколи не забуду, дорога, кохана моя!

До кінця мого життя буду тобі вдячний, Ільоно! Ти будеш моїм скарбом та моєю святістю! Буду тебе стеріг перед всякою небезпекою і дорогу твого життя стелити му цвітками.

Зроблю все, що лиш буде в моїй силі, щоб ти ніколи не мала причини жаліти своєї жертви і буду старав ся тебе вщасливити так, як лиш чоловік другого чоловіка може вщасливити.

Ільона крізь слези гляділа на нього.

— Чи я вже не є щасливою, мій коханий! Адже-ж ти є моїм найбільшим скарбом на землі! О, Роберте, Роберте! Я-б ніколи була і не подумала, що в так чудесний



— спосіб зможу тебе ще віднайти і так щасливою буду з тобою!

Тепер, я-б ні з ким не заміняла ся. Свого щастя я прямо не в силі піймати. Воно так і оп'янює мене!

Мовчки пригорнув свою жінку до серця і сцілював слези із її очей.

Час якийсь обоє мовчали. Їх обняло любе почуванє, та прямо слів їм не ставало, щоб висказати те, що відчували. Аж остаточно Блюм отямив ся і сказав:

— Ходи, моя кохана! Мусимо спішити до тих, до яких належимо! Вони вже певно нетерпеливо нас вижидають!

Взяв її за руку та з ліса вивів на вільне місце, звідки їх привитали обозні вогні, наче ті весільні лампади.

Тільки що доглянули їх цигани, а вже, в голос вигукуючи, вийшли їм на зустріч. Вони-ж бо знали, про їхнє звінчанє.

— Вони йдуть, вони йдуть! — кликали зі всіх сторін та стрункі цигани та циганчуки оточили свого провідника та вродливу його жіночку.

Від ліса та гір вертав гомін їхніх вигуків.

— Ел'єн! Нехай жие наш вожд із своєю молодою жіночкою!

Гукаючи витягали до них свої сонцем обсмалені руки. Молодіж стрічала із радістю, а старшим слези в очах ставали. Вони-ж бо знали скільки то горя та муж вони зазнали, поки прийшло до тої радісної хвилі.

Сей вечір обходили цигани вельми святочно при світлі смолоскипів та обозних вогнищ, від яких аж небо заняло ся луною, немов би світу всьому хотіло звістити про щастє тих двоїх молодих людей.

При звуках пискливих скрипок та гуркітливих басів цигани гуляли кругом молодої пари.

Ільона та Роберт приглядали ся тому, немов у сні. Та се не була вже мрія а дійсність, се був їх теперішній світ, родина і все проче.

Стрункий мущина ще сильнійше стиснув руку своєї коханої жіночки, а його блискучі очі шукали її зіниць. Стрінувшись, обоє тужними очима гляділи в ліс, в сторону, ізвідки прибули.

Духом зустріли бліде лице графині, вихиленої крізь вікно та слезами залиті її очі, звернені в сторону ліса.

Коли ще верне коханий її син? Чому так скоро втратила його, не натішившись після так довгого оплакування його?...

Бідненька, опущена мамочко! Не ви одні в розпуці, не ви одні ридаєте!...

Позад неї стоїть високий, старший вже мущина, якого неспокійний погляд спочиває на коханій жінчині.

Ся година рішила про будучність тих двоїх людей. В батькови віднайденого свого сина графиня Євгенія мала знайти підпору на старші літа, а в його дочці Дорі, кохану свою дочку.

Була надія, що окружене любовю Алберта Гільмера і опікою його дочки, зранене материнське серце графині загоїть ся й до нового спокійного життя приспособить ся.

— — — — —

— Чи думаєш про свою мамочку, Роберте? — спитала Ільона, відгадуючи його думки та сердечно пригортаючись до нього.

Роберт глянув їй глибоко в очі. В сій хвилі він дійсно тужив за матір'ю, але один погляд в сіяючі очі коханої жінки, один погляд на вірних своїх товаришів, що так радо йому підлягали, знова вернув йому рівновату духа.

Що-раз веселійше ніс ся спів циганів, що вино попиwali за здоровле молодих.

Дівчата крутили ся коло молодої жіночки, вплітаючи їй в золоті кучері барвні стяжки та ріжну прислугу віддаючи а мущини горнули ся до свого провідника та розказували йому про перебуті пригоди, думками вже стрічаючи нові.

Блюмові очі блискали відвагою. В таких хвилях він відчував, що має те, що саме любить!

Не диво — він же зріс в таких відносинах!...

Незабаром однак знова вернув думками в родинний замок й мимохіть бадьоро виправив ся.

Вхопив за чарку із вином, а піднявши до уст, кликнув звучним голосом:

— Хай живе, що кохаємо!

Хай живе будуччина, в яку відважно споглядаємо!



Вихилив чарку до дна а тоді кинув її у вогонь. Він сміяв ся а цигани із ним, так що великий гамір счинив ся.

Коли-ж троха успокоїло ся, Блюм відозвався:

— Ми безприютні цигани, а однак хоч безнастанно волочимо ся по світу, то в нашому гурті чуємо ся щасливими.

Бачите, мої братя, я знайшов свою матір, що через стільки літ мою смерть оплакувала, знайшов сталий захист у рідній хаті, а однак все те оставив... задля вас.

Що я се зробив і як вдоволений чоловік знова між вас вернув... завдячуєте лиш моїй жені.

Правда, я й так був би між вас вернув, бо до сього був присягою звязаний, однак моє серце осталоб було при матері та Ільоні.

Тому однак, що вона стала моєю жінкою, та сюди поміж вас прибула, то й мене тут з цілим серцем і душею між собою бачите.

Я горджу ся тим, що можу бути провідником вашим.

— Ел'єн! Нехай жие Ільона! — понесли ся оклики, і поки ще молода жінка могла отямити ся, окружили її цигани, та по руках цілували й благословили.

Блюм взяв Ільону за руку та вивів із гурту гукаючого народу і завів у своє шатро, яке цигани галузками соснини прибрали.

Поволи затихло в обозі, вогнища одно за другим погасати стали.

Все в округ заснуло сном справедливих.

Повіяв легесенкий вітрець а зірки ясно миготіли, немов то раділи щастем кохаючої ся пари, що від тепер вже на ціле житє мала до себе належати.

— — — — —  
— — — — —

В кілька днів пізнійше цигани почали вибирати ся у світ далекий.

Не малою се жертвою було для молодят виїздити далеко від своїх коханих родичів та другів.

З розсміслом не пішли до замку, щоб прашаючись не спричинити ще більше горя нещасній графині. Лиш Дора вечером явила ся в обозі, щоб ще кілька хвилин перебути разом з Ільоною та Робертом.

